

KESKKONNAAMET

Põhja-Sakala Vallavalitsus
kaja.notta@pohja-sakala.ee

Teie 05.03.2019 nr 7-1/6-23

Meie 01.04.2019 nr 6-5/19/64-2

**Põhja-Sakala valla üldplaneeringu
lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise
kavatsusele ettepanekute küsimine**

Küsite Keskkonnaameti ettepanekuid Põhja-Sakala valla üldplaneeringu (edaspidi ÜP) lähteseisukohtade (edaspidi LSK) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK) kohta. Esitame järgnevad seisukohad ÜP LSK ja VTK täiendamiseks ja koostamisel arvestamiseks vastavalt Keskkonnaameti pädevusse jäävatel teemadel.

Ehituskeeluvöönd (edaspidi EKV):

1. ÜP-s märkida ära looduskaitseaduse (edaspidi LKS) EKV ulatuses erandeid tekitavad olukorrad (metsamaa erisus¹, tiheasustusala erisus¹). Metsamaa erisust planeeringujoonistel graafiliselt pigem mitte kujutada (ajaliselt liialt muutuv, küll aga lisada märkusena). ÜP seletuskirjas ja joonistel määratleda üheselt olemasolevad, laiendatavad ja moodustatavad tiheasustusalad (arvestades ka LKS § 41).
2. Üldplaneeringu mastaapi arvestades tuua välja olulisemad LKS § 38 lg 4 ja 5 erisuste alla minevad objektid. Näiteks tiheasustusalal olemasolev ehitusjoon, supelrannad, planeeritavad avalikult kasutatavad teed (sh kergliiklusteed), planeeritavad tehnovõrgud (uued või rekonstrueeritavad elektriliinid jmt) ja rajatised, sadamate, sildumis- ja randumiskohtade võrgustik ning juurdepääsud viimastele. Seeläbi kaoks vajadus koostada detailplaneeringut selliste objektide rajamiseks ehituskeeluvööndisse. VTK-s ei ole ptk-s 5.4 elektrivõrke isegi nimetatud. Palume täiendada.
3. Planeerimisseaduse põhimõtte kohaselt muutub kehtetuks varasem ÜP, seega kaotavad kehtivuse ka eelmiste üldplaneeringutega (detailplaneeringutega) seotud seisukohad ja nõusolekud, mis automaatselt uude planeeringusse üle ei kandu. Seega ei kandu automaatselt üle ka eelmise üldplaneeringutega antud nõusolekud EKV vähendamiseks. Uue üldplaneeringu koostamise raames tuleks läbi viia varasemate üldplaneeringutega antud EKV vähendamise kaardistamine, mis võimaldaks varasemate EKV vähendamiste nõusolekute kehtima jäämise ja kandumise uude planeeringusse. EKV vähendamise kaardistamisel tuleks vastaval joonisel ning seletuskirjas või lisa kujutada/loetleda varasemad EKV vähendamised. Üldplaneeringu tööprotsessi ja/või kooskõlastamise käigus annab Keskkonnaamet ka seisukoha, kas varasemad EKV vähendamised jäävad kehtima ja nendega võib uue ÜP puhul arvestada (kui olud on oluliselt muutunud, siis erandjuhul võib

¹ LKS § 38 lg 2 ja LKS § 38 lg 1 p 3

olla vajalik nende alade puhul ka uus EKV vähendamise kaalumine). Kui koostatava üldplaneeringu raames ei viida läbi EKV kaardistamist ja/või ei tooda välja, et eelmiste üldplaneeringutega on EKV-d vähendatud, siis automaatselt varasemad nõusolekud EKV vähendamiseks uude planeeringusse üle ei kandu.

4. Suurte üleujutusalaadega siseveekogudel (LSK ptk 9) on EKV lähtejooneks alluviaalsed soomuldade ehk lammi madalsoomuldade (AM) piir. Tulenevalt mullakaardi ebatäpsustest soovitage planeeringu koostamisel kriitilistel aladel mullastiku andmeid täpsustada või kaaluda ka teiste üleujutuste esinemist peegeldavate kriteeriumitega arvestamist (nt veetasemete andmestik, kuid täiendavate uuringute tegemist ja muude meetodite rakendamist nõuda ei saa).

Kaitstavad loodusobjektid, sh Natura, liikide leiukohad:

5. Kaitstavaid loodusobjektide (LKS § 4) käsitlemisel soovitage üldplaneeringu vastavasse peatükki lisada viited kehtestatud kaitsekorrade (määruse vms nr, kuup), üle-euroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000 kuuluvate alade puhul samuti viide Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldus nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri», mille alusel alad on võrgustikku määratud.
6. KSH koostamisel tuleb arvestada I kaitsekategooria liikide kasvukohtade ja elupaikade nõudlustega ka juhul, kui püsielupaika nende kaitseks ei ole veel moodustatud.
7. Looduskaitsealade territooriumile jääva maa- ja veealade täpsemate kasutamise- ja ehitustingimuste määramisel tuleb arvestada kaitsealade kaitse-eesmärke. Üldplaneeringu koostamisel aluseks olevate strateegiliste arengudokumentidena tuleb seepärast arvestada ka kaitstavate alade kaitse-eeskirjade ja kaitsekorralduskavadega.
8. Kujutada ÜP maakasutusplaanil ja/või piirangute/keskkonna/looduskaitse vmt sisuga joonisel looduskaitsealade piirangutega alad, arvestades liikide leiukohtade puhul seejuures LKS §-ga 53. ÜP-s esitada ka loodusobjektide kajastamise aeg (EELIS-e väljavõtte aeg) ning märkida, et andmed võivad ajas muutuda.
9. ÜP KSH-s viia läbi Natura hindamine, arvestades lisaks otsestele mõjudele ka kaudseid ja kumuleeruvaid mõjusid. Sõltuvalt mõjuallika ja/või planeeringu täpsusastmest teha hindamine kas eelhindamise või asjakohase hindamisena (tehtud peab olema vähemalt Natura-eelhindamine, kui valla või selle mõjualale, nt vahetult valla piiri taha, jääb mõni Natura ala). Hindamise üheks väljundiks võiks olla teadaolevate objektide ja juhtude määratlemine, mille puhul edaspidistes etappides oleks vajalik asjakohane hindamine. Viimaste kohtulahendite² põhjal võib vajalik olla asjakohane hindamine ja ei saa piirduda vaid eelhindamisega. Natura erandi taotlemise vajadusel tuleks arvestada ka võimalusega, et ÜP kehtestamiseks võib olla vajalik taotleda Vabariigi Valitsuse nõusolekut.
10. VTK ptk 5.2.7.1 on nimetamata Kuninga-Rimmu looduskaitseala (keskkonnaregistri kood KLO1000729) ja Naistevalla looduskaitseala (KLO1000731), mis on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 26. veebruari 2019. a määrusega nr 11 "Laane- ja salumetsade kaitseks looduskaitsealade moodustamine ja kaitse-eeskiri".
11. Peatüki 5.2.7.2 tabelis 5 on hetkeseisuga keskkonnaregistris teised andmed. Põhja-Sakala vallas on 28.03.2019 seisuga 13 Väike-konnakotka püsielupaika (VTK-s 15), 6 metsise (VTK-s 4) ja 2 kanakulli (VTK-s 1) püsielupaika.

² Riigikohtu otsus kohtuasjas nr 3-16-1472/92

12. Soomaa rahvusparki peatüki kohta teeme ettepaneku ära nimetada, et Soomaa rahvuspark on ka rahvusvahelise tähtsusega Ramsari ala (keskkonnaregistri kood RAH0000058).

Kallasrada, selle sulgemine ja ümbersuunamine, sellele juurdepääsuvõimalused:

ÜP ülesanne on kallasrajale avaliku juurdepääsu tingimuste määramine³ ning see on nimetatud ka LSK ptk 11 ja VTK ptk 2.2.3.11. Lisaks, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi KeÜS) kohaselt otsustatakse ka kallasraja sulgemine⁴ ÜP-ga. Palume ÜP koostamisel teemaga arvestada.

I ja II kaitsekategooria liikide kujutamine ÜP-s:

I ja II kaitsekategooria liigi isendi täpse elupaiga asukoha avalikustamine massiteabevahendites on keelatud⁵, seda põhimõtet tuleb rakendada ka planeeringutes, mis on laia levikuga avalikud dokumendid. Seega on I ja II kaitsekategooria liikide kujutamiseks kaks võimalust:

1. koostada planeeringust kaks versiooni – avalik versioon ja ametkondlikuks kasutuseks mõeldud versioon (esimeses I ja II kaitsekategooria liikide leiukohti ja püsielupaiku (PEP) avalikus versioonis planeeringujoonistel ei kujutata);
2. kujutada planeeringu avalikus versioonis I, II ja III kaitsekategooria liike ja PEP-e ühe tingmäärgiga „kaitstava liigi leiukoht/püsielupaik“, s.o. kaitsekategooriaid eraldamata.

Eelistatum on variant 2, kus näidatakse ÜP joonistel (sõltuvalt vajadusest ja planeeritavast alast kõiki (nt tiheasustusaladel) või siis maakasutuse planeerimisel olulist tähtsust omavaid (kusagil rohevõrgustikus paiknevate leiukohtade kujutamine võib osutada pigem infomüraks) kaitsealuste liikide leiukohti/püsielupaiku (PEP) ühe tingmäärgiga „kaitstava liigi leiukoht/püsielupaik“, kuid erandina ei kujutata I kaitsekategooria liigi ringikujulisi⁶ PEP-e. Antud märkus peab olema ka planeeringu tekstis ja/või legendis kajastatud. Kui ÜP-ga kavandatakse kaitstavate liikide leiukohtades olulisi maakasutusmuutusi, oleks soovitatav planeeringu piirangute joonistel (kui need vastava täpsusastmega vormistatakse, näiteks tiheasustusaladel) need alad ka vastavalt markeerida (nt alana, kus arendustegevustel arvestada liigikaitse tingimustega), teavitamaks, et antud alade arendamisel on looduskaitse kitsendused, mille sisu täpsustub arendustegevuse käigus.

Maavarad:

VTK peatükis 5.2.2 GEOLOOGIA on nimetatud, et valla põhjaosas Kootsi – Navesti – Unakvere külade joonest põhja pool on Siluri Llandovery ladestiku Raikküla lademe avamus.

VTK ptk 5.2.3 Tabeli 2 lahtris turvas on valesti kirjutatud maardla nimi Paprika, aga peaks olema Parika.

VTK tabelis 3 on puudu Tääksi II (VILM-057; 20.11.2012 - 19.11.2027; Maanteeamet) ja Tääksi III (VILM-059; 07.01.2013 - 13.11.2031; Aktsiaselts Acropolis) kaevandamislubade andmed.

VTK joonis 7 ei näita valda täies ulatuses. Joonisel võiksid olla ka mäeeraldiste nimetused ja eraldi värviga kaevandatavad maavarad (liiv, kruus, savi, turvas jne)

Ühelt poolt tuleks planeerimisel konfliktide ennetamiseks vältida asustuse ja muude maakasutusviiside, mida võiks kaevandamine häirida, kavandamist kasutuses aga ka veel

³ Plans § 75 lg 1 p 11

⁴ KeÜS § 39 lg 3

⁵ LKS § 53 lg 1

⁶ LKS § 50 lg 2

avamata maardlate vahetusse lähedusse ning samuti potentsiaalsete maardlate lähedusse (nt asi on uuringu faasis). Samas peaks planeeringu koostamisel aga arvestama kindlasti sellega, et maavara on vajalik kaevandada ja kuskil peab seda varustuskindluse tagamiseks tegema. Tegemist on aina rohkem päevakajalise teemaga. ÜP koostamisel tuleb maardlatega ja potentsiaalsete maardlatega igal juhul arvestada ega saa võtta seisukohta, et kaevandamine ei ole lubatud. Samuti mitte kanda planeeringusse kohustust, et maavara kaevandamise loa taotluse menetlemisel tuleb teha keskkonnamõju hindamine. Tuleb analüüsida, missugused on konfliktid alad. VTK peatükk 5.2.3 MAAVARAD siduda ka strateegiadokumendiga „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“.

Välisõhk ja müra:

LSK ptk 21 kohaselt nimetatakse müra leevendamiseks kaevandamisobjektide ja müratundlike alade vahel raie piiramist. Lisaks tuleks ÜP koostamisel arvesse võtta, et tööstuspiirkonnad tuleks planeerida tiheasustusest piisavalt kaugemale, sest ennekõike neist tulenev lõhna- või mürahairing tekitab hiljem probleeme, mida lahendada on väga raske. Näiteks puidu- ja mööblitööstus (müra, lõhn), ka värvimisega tegelevad remonditöökojad (kemikaalide lõhn), linnu- ja loomakasvatused (lõhn), igasuguste vedelproduktide (kütuste, kütusekomponentide) laadimine ning hoiustamine (lõhn, müra) aga ka tahkekütusel katlamajad (suits, lõhn, müra), karjäärid (tolm, müra) tekitavad probleeme, kui need on elanikele lähedal. Samas tuleks teha vahet saastavamal tööstusel/tootmisel/tegevusel (vt eelpool näiteid) ja vähemsaastavamal (nt erinev käsitöö, teatud väiksem toiduainetööstus), see ära defineerida ning kasutada vähemsaastavama tööstuse ala nn puhveralana. Pargid, terviserajad jms ei sobi kindlasti puhveralaks. Olemasolevate farmide ja loastatud tööstuste saasteainete hajumiskaarte on sisendina võimalik saada keskkonnalubade taotlustest.

Jäätmed:

Üldplaneeringu üks ülesanne on kohaliku tähtsusega jäätmekäitluskohtade⁷ asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine. Siinkohal tuleb märkida, et LSK ptk 2 on nimetud ettevõtete jäätmekäitluskohad ja avalikud jäätmejaamad läbiseegi. Oma sisult on need erinevad ja ÜP koostamisel tuleks eelkõige tegeleda avalike jäätmejaamade asukoha ja mõjudega. Üldplaneeringu koostamisel tuleb võtta arvesse riigi jäätmekavaga 2014-2020⁸ seatud eesmärgid.

Veekeskkond:

ÜP koostamisel tuleb arvestada Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavas aastateks 2015-2021⁹ ja selle meetmeprogrammis olevaid suuniseid ja piiranguid ning veemajanduskavaga seatud eesmärgid ja meetmeid. Meetmeprogrammis (lisas 1) on esitatud vooluveekogumid, neile rakendatavad meetmed ja välja toodud ka meetme rakendaja. Osadel veekogumitel on märgitud meetme rakendajaks ka kohalik omavalitsus. Seega tuleb üldplaneeringu koostamise käigus üle vaadata valla territooriumile jäävad veekogumid ja meetmed selles osas, kui rakendajaks on märgitud omavalitsus. Tegevuskavas on nimetatud veekogumid, kus tuleb teatud tegevusi piirata (P), vältida (V) või piirata ja vältida (PV). Palume seda ÜP ja selle KSH koostamisel arvestada.

LSK Tabelisse 1 *Põhja-Sakala valla üldplaneeringust ja KSH-st huvitatud ning mõjutatud asutused ja isikud* võiks lisada ka teisi keskkonnalubade omanike (näitena AS Epler&Lorenz, kui Suure-Jaani Jäätmejaama operaator ja vee erikasutusloa nr L.VV/331013 omaja).

⁷ PlanS § 75 lg 1 p 2

⁸ https://www.envir.ee/sites/default/files/riigi_jaatmekava_2014-2020.pdf

⁹ <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/veemajanduskavad>

VTK ptk 5.2.4 on selgusetu, miks nimetatakse 31.12.2013 seisuga terve maakonna kinnitatud põhjaveevaru, mis on ka vale. Viljandi põhjaveemaardla¹⁰ varu lõppes aastal 2010. Põhja-Sakala vallas on kinnitatud kuni 2020 Võhma põhjaveemaardla¹⁰ varu (Silur 1025 m³/d, Ordoviitsium 3600 m³/d).

VTK ptk Pinnavesi: Põhja-Sakala vallas on lisaks 14 looduslikku järvele ja 11 tehisejärvele ka 21 paisjärve (paisud, kalapääsud, hüdroenergia tootmine, veekogu seisund), mida tuleks käsitleda. Pinnavesi on kasutusel ka heitvee ja sademevee suublatena, mille seisundit tegevusega mõjutatakse. Nimetatud on, et valla territooriumile jääb kokku 10 jõge. Lisaks on keskkonnaregistrisse kantud Põhja-Sakala valla 39 oja, 14 allikat, 21 kraavi ja 11 peakraavi. Kokku 141 veekogu, mida tuleks käsitleda.

VTK ptk Ühisveevärk- ja kanalisatsioon. Peatükk vajab kaasajastamist, kuna andmed on ebatäpsed.

a) Vee erikasutusluba nr L.VV/325616 aktsiaselts Suure-Jaani Haldus, 11351613 (kehtivus 01.01.2015-tähtajatu). Vee erikasutuse piirkond: Viljandi mk, Põhja-Sakala v, Suure-Jaani linn, Kõpu alevik, Olustvere alevik, Kõidama, Lahmuse, Lõhavere, Munki, Navesti, Reegoldi, Sürgavere, Vastemõisa ja Ülde küla.

b) Vee erikasutusluba nr L.VV/330112 Aktsiaselts Võhma ELKO, 10274767 (kehtivus 01.01.2018-tähtajatu). Vee erikasutuse piirkond: Viljandi mk, Põhja-Sakala v, Kõo ja Koksvere küla.

c) Vee erikasutusluba nr L.VV/332164 Aktsiaselts Võhma ELKO, 10274767 (kehtivus 08.03.2019-tähtajatu). Vee erikasutuse piirkond: Viljandi mk, Põhja-Sakala vald, Võhma l
Ülejäänud kehtivad keskkonnalaad on leitavad e-keskkonnaametist¹¹.

Veeseaduse § 24¹ lg 3 kohaselt kannab kohalik omavalitsus valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga kinnitatud reoveekogumisalade piirid kuue kuu jooksul pärast nende kinnitamist üldplaneeringule koos perspektiivis ühiskanalisatsiooniga kaetava alaga, mis ei ole määratud reoveekogumisalaks. Põhja-Sakala vallas on kinnitatud Võhma (keskkonnaregistri kood RKA0840489), Vastemõisa (RKA0840519), Sürgavere (RKA0840518), Suure-Jaani (RKA0840520), Reegoldi (RKA0840517), Olustvere (RKA0840514), Kõpu (RKA0840493), Kõo, (RKA0840525) ja Kõidama (RKA0840516) reoveekogumisalad. Palume LSK ja VTK-d täiendada reoveekogumisala ja perspektiivse ühiskanalisatsiooni teemaga ja seda ÜP-s kajastada.

Põhja-Sakala valla ühiskanalisatsiooni probleemiks on reovee puhastussüsteemide olukord ja heitvee suublade kesine seisund. Näiteks Suure-Jaani linna puhasti ei taga nõuetele vastavat puhastatud heitvee suublasse Lõhavere oja juhtimist. Ettevõtte maksab suuri saastetasusid, kuid keskkonnaseisund ikkagi kannatab. Probleemiks võib kujuneda Kõpu puhastina töötavad biotiigid (puhasti amortiseerunud, kuid biogeenide ärastus peab olema tagatud), Munki septik (puhasti puudub) ja Olustvere biotiigid (mis suviti erkrohelist, õitsevad). Palume teemat kindlasti KSH-s analüüsida.

Teeme ettepaneku analüüsida KSH rohevõrgustiku analüüsi käigus ka sinivõrgustikku (sh kus kattub/toetab), tegevuste mõjusid võrgustikele.

Kiirgus:

VTKs on ära toodud Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlasest pinnakatte kaart, kuid radooni teemat pole kajastatud. Esialgse radooniriski levilade kaardi¹² kohaselt on vald madala kuni kohatiselt kõrge (Suure-Jaani piirkond) radooniriski alal, kus lokaalselt võib esineda kõrge

¹⁰ Kinnitatud Keskkonnaministri 06.04.2006 käskkirjaga nr 406

¹¹ <https://eteenus.keskkonnaamet.ee>

¹² <https://www.envir.ee/sites/default/files/radoonikaart.pdf> (Eesti Geoloogiakeskus, 2004)

ja madala radoonisisaldusega pinnaseid. KSH koostamise käigus tuleks selgitada välja, kas on esinenud radooniga probleeme ja kas mingis piirkonnas vajaks teema täpsustamist. Teeme ettepaneku lisada teema ka KSH väljatöötamise kavatsusse.

Kokkuvõtvalt on Keskkonnaamet seisukohal, et koostatud lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus on asjakohased ja piisavad, kui üldplaneeringu ja selle KSH koostamisel arvestatakse käesolevas kirjas toodud ettepanekute ja soovitustega. VTKs ära toodud ekspertrühma koosseis on Keskkonnaameti pädevusse jäävates teemades asjakohane ja piisav.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ena Poltimäe
juhataja
Lõuna regioon

Ivo Ojamäe 730 2252
ivo.ojamae@keskkonnaamet.ee

Hille Lapp 510 1507
hille.lapp@keskkonnaamet.ee